

Vicerektor

Yttrande över UKÄ:s förslag till modell för utvärdering av utbildning på forskarnivå

Områdesnämnden välkomnar en kvalitetsgranskning av utbildningen på forskarnivå och anser att det är lämpligt att granskningen innefattar en självvärdering av lärosätena.

Bedömningen av den föreslagna metodiken för utvärderingen bör ske dels utifrån de författningar som reglerar universitetens verksamhet och UKÄ:s uppgifter, inte minst de föreskrivna examensmålen, dels utifrån vad som är lämpligt för att undvika en sammanblandning av UKÄ:s olika uppgifter och även en sammanblandning mellan lärosätenas och UKÄ:s uppgifter. Samtidigt som områdesnämnden välkomnar att självvärderingen blir en del i underlaget för granskningen är det viktigt att betona att UKÄ:s mandat avser de i högskoleförordningen föreskrivna examensmålen (högskoleförordningen, bilaga 2). Om dessa mål är uppfyllda finns det, enligt expertis vid Juridiska fakulteten på Stockholms universitet, inget stöd för eventuella ingripanden eller åtgärder från UKÄ. Detta gäller oavsett om UKÄ, genom de anlitade bedömargrupperna, anser att åtgärder kan genomföras för att ytterligare säkra eller förbättra kvaliteten.

Det följer av lärosätenas autonomi att, så länge högskoleförordningens krav är uppfyllda, lärosätena – inte UKÄ – avgör hur kvaliteten skall säkras och förbättras. Den valda modellen fokuserar på utbildningen och utbildningsmiljön snarare än på resultatet. Det kan antas att det inte alltid går att avgöra vilka åtgärder som behövs för ett tillfredsställande resultat om inte resultatet ingår i det underlag som ska granskas. Utvärderingsmodellen som UKÄ presenterat lämpar sig således inte väl för en granskning som kan leda till ifrågasättande av examensrätter.

Det är ett problem att doktorsavhandlingen överhuvudtaget inte beaktas i den föreslagna granskningen av utbildningen på forskarnivå eftersom avhandlingen utgör en så central del i utbildningen. Även om andra inslag i utbildningen också är viktiga för kvaliteteten går det inte att bortse från att en stor del av utbildningens kvalitet och måluppfyllelse på en institution reflekteras bäst i avhandlingarna. Fokuseringen på forskarutbildningen som process riskerar att medföra att prövningen snarare avser lärosätets förmåga till formalisering och byråkratisering av utbildningen än kvaliteten och måluppfyllelsen. Det skulle i sin tur innebära att UKÄ:s bedömning inte avser det som faktiskt är reglerat, det vill säga resultatet och måluppfyllelsen, utan istället ägnas åt det som inte är reglerat (och som lärosätena har stor frihet att utforma). Samtidigt är modellen i den nuvarande utformningen inte heller en granskning av lärosätenas kvalitetssäkringssystem eller kvalitetsarbete. Den presenterade modellen framstår som en blandning mellan två system med helt olika syften och som inte bör förenas i en och samma utvärdering.

BESLUT
2015-02-06

Vicerektor

Samtidigt ser områdesnämnden att en utvärdering av forskarnivån skulle kunna vara värdefull som ett inledande steg i det av UKÄ föreslagna nationella systemet för kvalitetssäkring av alla utbildningsnivåer - ifall man istället valde att göra utvärderingar i främjande syfte enbart. Det skulle vara till stor hjälp att inför det nya systemets uppstart få indikationer om eventuella brister och den utvecklingspotential som UKÄ via peer-review bedömning kan finna utifrån de begärda underlagen. Områdesnämnden menar att den föreslagna modellen skulle kunna användas, eventuellt efter vissa förändringar, dock endast i främjande syfte.

Det framgår av vägledningen att lärosätena, utöver tabellerna, ska bifoga en lista på godkända avhandlingar och licentiatuppsatser under de senaste fem åren. Nämnden anser att det också bör vara möjligt att i större utsträckning ta hänsyn till resultatet av utbildningen. Avhandlingarna kan användas i granskningen även om man inte bedömer deras innehåll. Ett förslag är att en femte tabell utformas för godkända avhandlingar och licentiatuppsatser. I den tabellen kan lärosätena exempelvis lägga till ytterligare variabler som gör det möjligt för ämnet att lyfta avhandlingar som fått internationellt genomslag (blivit publicerade, fått bra recensioner, citeringsstatistik med mera), post-doktorsanställningar och forskningsansökningar. En ytterligare synpunkt är att handledarnas pedagogiska kompetens inte lyfts tillräckligt tydligt och kanske kan tabell 3 utökas med den variabeln.

Nämnden ifrågasätter om all den information som efterfrågas i självvärderingen verkligen behövs. Det verkar finnas många upprepningar och överlappningar. Självvärderingens olika delar går ibland i varandra och viss information måste upprepas på flera ställen. Nämnden föreslår att UKÄ antingen ger bättre anvisningar för var olika uppgifter hör hemma eller låter lärosätena själva välja disposition av det innehåll som ska finnas med.

Områdesnämnden menar, precis som SUHF, att det föreslagna systemet för utvärdering av forskarnivå inte passar in i det nya nationella utvärderingssystemet och områdesnämnden anser att den modell som nu presenterats inte bör användas i avsikt att göra en skarp prövning av examensrätterna. Modellen för granskning av forskarutbildningen bör följa den övergripande struktur som UKÄ presenterat, både utifrån erfarenheterna från de pilotomgångar som eventuellt genomförs och utifrån de remissyttranden som inkommer till UKÄ i nuvarande remissomgång.

Detta beslut har fattats av vicerektor för det humanistisk-samhällsvetenskapliga området tillika ordförande i områdesnämnden för humaniora, juridik och samhällsvetenskap.

Karin Helander

Ann Catrin Lagerkvist

Åsa Johnson
Utredare

Yttrande över internremissen UKÄ - Modell för utvärdering av utbildning på forskarnivå

Humanistiska fakultetsnämnden har anmodats yttra sig i rubricerat ärende. Prefekterna vid fakultetens institutioner har erbjudits att inkomma med synpunkter och fakultetsnämnden får härmed anföra följande.

Det övergripande intrycket är att den nya modellen är bättre än den som tidigare tillämpades vid utvärderingen av utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Nämnden finner det positivt att båda nivåerna i utbildningen på forskarnivå – licentiatexamen och doktorsexamen – ska utvärderas som en enhet och att ett doktorandperspektiv genomsyrar modellen på olika sätt. Att den nya utvärderingsmodellen också beaktar organisatoriska särdrag genom att de enheter som utvärderas bör överensstämja med hur utbildningarna på forskarnivå är indelade och organiserade vid lärosätet välkomnas särskilt.

Nämnden ser visserligen positivt på utvärderingsmodellens fokus på lärosätets interna kvalitetssäkringsarbete för att doktoranderna ska nå examensmålen, men anser samtidigt att det är olyckligt med den till synes ensidiga fokuseringen på forskarutbildningen som process. Vi befärar att detta snarast blir en utvärdering av lärosätets förmåga till formalisering och byråkratisering av utbildningen, och att man riskerar att forskningsresultaten och den vetenskapliga kvaliteten hamnar i skymundan till förmån för formella yttranden, som ska spegla hur lärosätet arbetar för att doktoranderna ska nå examensmålen.

Utvärderingen av grundutbildningen baserades på redan bedömda uppsatser, vilket gör det svårt att förstå varför man i den nya modellen väljer att helt bortse från avhandlingar, särskilt med tanke på att det till stor del är genom avhandlingen som doktoranden visar sin kunskap och förmåga.

Att fokus i utvärderingen ligger på hur lärosätet arbetar för att doktoranderna ska nå examensmålen behöver inte betyda att man släpper avhandlingarna helt. Nämnden har inga invändningar mot motiveringen att avhandlingarna bedömts av externa granskare vid disputation och blivit godkända, och sympatiserar helt med farhågan att det förmodligen skulle vara orimligt tidskrävande att läsa avhandlingar. Det är dock inte lika lätt att förstå varför huvudprincipen för urvalet av examensmålen till utvärderingsfrågorna har varit att utesluta de mål, eller delar av mål, som vanligtvis examineras genom avhandlingen och den offentliga disputationen. Nämnden har svårt att se att ett övergripande resonemang där man

---

Humanistiska fakultetsnämnden

redogör för och värderar hur det interna kvalitetsarbetet bidrar till doktorandernas uppfyllelse av examensmålen skulle kunna likställas med att målen de facto uppfylls.

Det finns flera andra alternativ till att använda avhandlingarna som underlag utan att man nödvändigtvis måste läsa dem i sin helhet. Det framgår av vägledningen att man, utöver tabellerna, ska bifoga en lista på godkända avhandlingar och licentiatuppsatser under de senaste fem åren. Nämnden anser att det är olyckligt att man inte gör det möjligt att i modellen i större utsträckning ta hänsyn även till resultatet av utbildningen. Vi föreslår därför att man gör en femte tabell för godkända avhandlingar och licentiatuppsatser. I den tabellen kan man lägga till ytterligare variabler som gör det möjligt för ämnet att lyfta avhandlingar som fått internationellt genomslag (blivit publicerade, fått bra recensioner, mm), lyckade post-docanställningar och ansökningar för att ta några exempel.

Nämnden menar att handledarnas pedagogiska kompetens inte lyfts tillräckligt tydligt. Möjligen kunde exempelvis tabell 3 utökas med den variabeln. Den pedagogiska skickligheten nämns nu endast vid ett tillfälle i självvärderingsfrågorna, och rör handledares och lärares möjlighet till vetenskaplig och pedagogisk kompetensutveckling.

I vägledningen påpekas att de frågor som hör till självvärderingens olika delar ibland går i varandra, och att viss information därför kan behöva upprepas på olika ställen. Detta har visat sig vara ett stort och genomgående problem i det pilotprojekt som genomförts. Exempelvis är det mycket svårt att se någon tydlig gräns mellan det material som hör hemma i del 1 (*Bakgrund*) och det som hör hemma i del 3 (*Övergripande analys*). Om man följer mallen är det stor risk att hela dokumentet blir en svårgenomtränglig väv av upprepningar. Nämnden menar att problemet går att åtgärda på två sätt. Antingen gör man anvisningarna mycket tydligare med avseende på var olika informationer hör hemma, så att det räcker med att säga varje sak en gång, eller avstår man från preciserade anvisningar om hur redogörelsen skall vara disponerad, och nöjer sig med att tala om vilken information som skall vara med, så att ämnet blir fritt att själv disponera materialet till ett läsbart dokument.

Nämnden har slutligen en kommentar angående omdömena. Det är rimligt att två nivåer av omdömen ska finnas, men frågan är om beteckningen *hög kvalitet* är den lämpligaste då man bara har en grad av godkänd.

Beslut i detta ärende har fattats på delegation av Humanistiska fakultetens dekanus, professor Bengt Novén efter föredragning av utredare Åsa Johnson.

Bengt Novén

Åsa Johnson

Karin Englesson
T.f. kanslichef
Juridiska fakultetskansliet

Områdesnämnden för humaniora, juridik
och samhällsvetenskap

Internremiss: av UKÄ:s förslag till ny modell för utvärdering av utbildning på forskarnivå

Allmänna kommentarer

Juridiska fakultetsnämndens synpunkter på förslaget är avsedda som underlag för områdesnämndens och universitetets svar, inte som ett färdigt remissvar.

Juridiska fakulteten välkomnar en kvalitetsgranskning av utbildningen på forskarnivå och anser att det är lämpligt att granskningen också innefattar en självvärdering av lärosätena. Bedömningen av den föreslagna metodiken för utvärderingen bör ske dels utifrån de författningar som reglerar universitetens verksamhet och UKÄ:s uppgifter, inte minst de föreskrivna examensmålen, dels utifrån vad som är lämpligt för att undvika en sammanblandning av UKÄ:s olika uppgifter och även en sammanblandning mellan lärosätenas och UKÄ:s uppgifter.

UKÄ ges i regeringens instruktion (2012:810) ett brett ansvar för bevakningen av universitet och högskolor, som bland annat innefattar kvalitetssäkring, effektivitetsgranskning, uppföljning och tillsyn. Om UKÄ i sin granskning av lärosätena anser att kraven för en examen inte är uppfyllda, skall myndigheten uppmana lärosätet att avhjälpa bristerna. Om så inte sker, får UKÄ besluta att universitetet inte längre får utfärda viss examen.

Samtidigt som Juridiska fakulteten välkomnar att självvärderingen blir en del i underlaget för granskningen är det viktigt att betona att UKÄ:s tillsynsmandat avser de i högskoleförordningen föreskrivna examensmålen (högskoleförordningen, bilaga 2). Om dessa mål är uppfyllda finns det, enligt Juridiska fakulteten, inget stöd för eventuella ingripanden eller åtgärder från UKÄ, oavsett om UKÄ, genom de anlitate bedömargrupperna, anser att åtgärder kan genomföras för att ytterligare säkra eller förbättra kvaliteten. Det följer av lärosätenas autonomi att, så länge högskoleförordningens krav är uppfyllda, lärosätena – inte UKÄ – avgör hur kvaliteten skall säkras och förbättras. Det utesluter naturligtvis inte värdet för lärosätena av dialog med UKÄ och med andra lärosäten. Likväl är det viktigt att UKÄ:s tillsynsmandat är tydligt.

Den valda modellen fokuserar på utbildningen och utbildningsmiljön snarare än på resultatet. Det kan antas att det inte alltid går att avgöra vilka åtgärder som behövs för ett tillfredsställande resultat om inte resultatet är bekant. På forskarutbildningarna i rättsvetenskap utgör avhandlingsskrivandet en större andel av forskarutbildningen än inom många andra

---

Juridiska fakultetsnämnden

forskningsdiscipliner, medan doktorandkurserna av tradition utgjort en mindre del än på många andra institutioner. Fokus ligger på avhandlingen från första dagen och flera examensmål är möjliga att examinera först vid disputation.

Principiellt ställer sig fakulteten dock mycket positiv till den förändring i utvärderingsmodellen som innebär att stor vikt nu kommer att läggas också på andra faktorer i institutionernas självvärdering.

Den föreslagna modellen kommer att bli arbetskrävande för institutionerna, och UKÄ bör fråga sig om varje berörd uppgift är nödvändig för tillsynen. T. ex. kommer det att medföra avsevärt arbete att ta fram kompletta publikationslistor för de senaste fem åren för alla verksamma forskare i de aktuella forskningsmiljöerna.

Specifika kommentarer

Det föreliggande dokumentet Självvärderingen av doktorsexamen (rapport 2014:18) utgör en avsevärd förbättring av det utkast som fakulteten tidigare kommenterade. Följande detaljer kan dock kommenteras:

- S 6: Beskrivningen av sammansättning av doktorandgruppen bör också omfatta akademisk härkomst, dvs om doktoranderna tagit grund- eller magisterexamen på annat svenskt eller utländskt universitet.
- På återkommande ställen i utvärderingen uppmanas institutionerna att ingående beskriva, analysera och utvärdera den forskningsmiljö, inom vilken doktoranderna verkar. Forskningsmiljön utgör utan tvekan en viktig faktor för utbildningens kvalitet och det förefaller därför rimligt att relativt stor vikt fästes vid denna komponent. I detta sammanhang bör UKÄ ha i åtanke att det vid många institutioner finns doktorander antagna, som i praktiken forskar vid och finansieras av ett annat universitet eller annan högskola, men där den senare saknar examensrätt på forskarnivå. Det kan även finnas enstaka doktorander, vars forskning bedrivs inom ramen för olika institutions- och fakultetsöverskridande nätverk. I de nu nämnda situationerna kan det vara svårt, eller omöjligt, för den utbildningsgivande institutionen att på ett meningsfullt sätt beskriva forskningsmiljön för dessa doktorander. Det kan också medföra praktiska svårigheter att fylla i många av tabelluppgifterna (inte minst i tabell 4) för denna grupp.
- Det bör också uppmärksammas att det vid samma fakultet kan finnas olika forskningsmiljöer, t.ex. inom ramen för olika forskningscentra, varför det måhända inte är helt korrekt att tala om en enhetlig forskningsmiljö. Denna kan variera avsevärt från forskningsgrupp till forskningsgrupp.

Detta yttrande har på fakultetsnämndens uppdrag beretts av dekanus, professor Jonas Ebbesson, prodekanus, professor Pål Wränge, studierektor för forskarutbildningen, docent Teresa Simon-Almendal, forskarstuderande Caroline Nordklint, utbildningsledare Annelie Gunnerstad. Föredragande har varit tf. kanslichef Karin Englesson.

Jonas Ebbesson

Karin Englesson

Monireh Shirani
Handläggare

Svar betr. remissen *Modell för utvärdering av utbildning på forskarnivå*

Remissen *Modell för utvärdering av utbildning på forskarnivå* inkom till Stockholms universitet i december 2014 och Samhällsvetenskapliga fakulteten har fått i uppdrag att inkomma med ett förslag till yttrande till Områdesnämnden för humaniora, juridik och samhällsvetenskap.

Samhällsvetenskapliga fakulteten ställer sig i huvudsak positiv till modellen. De flesta institutioner som svarat på remissen tycker att förslaget är bra. I synnerhet välkomnas principen om samverkan och dialog mellan lärosätena, UKÄ och de externa bedömarna. Dock måste det framhållas att ett antal institutioner ställer sig negativa till vissa delar av förslaget.

Den problematik som primärt framhålls är att doktorsavhandlingen inte kommer att tas med i granskningen. Institutionerna anser att utan granskning av avhandlingen går det vare sig att bedöma forskarutbildningens kvalitet eller måluppfyllelse. Enligt förslaget kommer endast de mål som inte examineras genom avhandlingen att utvärderas. Det innebär att den viktigaste aspekten, nämligen forskningskvalitet, inte behandlas alls. Doktorsavhandlingen är en manifestation av den kompetens som förvärvas under forskarutbildningen.

Vidare uttrycks det att utvärderingen bör kompletteras med att titta på exempelvis citeringsstatistik för nya doktorer ett visst antal år efter disputation. Ytterligare komplement som föreslås är alumnenkäter/intervjuer, eftersom informationen kommer att stärka processen.

Andra argument som framförs är att självvärderingen anses väldigt omfattande och resurskrävande. Även om 50 sidor exklusive bilagor är en maxgräns ger siffran en fingervisning om förväntad ambitionsnivå.

Institutionerna ställer sig frågande till om all information som efterfrågas behövs. Det är viktigt att det finns en tydlig koppling mellan det som efterfrågas i självvärderingen och den information som kommer till användning i utvärderingen. Del 2 och 3 verkar

---

Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden

dessutom innehålla överlappande frågor samt att många av frågorna ger utrymme för subjektiva bedömningar med begränsat informationsvärde. För att minska omfattningen och för att underlätta jämförelser mellan institutioner föreslås det att den del av självvärderingen som bygger på subjektiva bedömningar stramas upp och förkortas.

Sammanfattningsvis kan sägas att Samhällsvetenskapliga fakulteten i huvudsak ställer sig positiv till förslaget.

Astri Muren
Dekanus

Monireh Shirani
Handläggare